

П.А. СТЕЦЮК*(Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна)***О.Є. ГУДЗЬ***(Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна)*

Управління кредитоспроможністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти

В сучасних економічних умовах ефективна господарська діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикового капіталу. Однак перш ніж планувати залучення капіталу шляхом одержання банківської позички, фінансові служби підприємства повинні оцінити можливість отримання кредиту провівши аналіз кредитоспроможності підприємства.

Стаття присвячена розкриттю сучасних підходів до управління кредитоспроможністю підприємства. Авторами узагальнено сучасні підходи до управління кредитоспроможністю підприємства, окреслено його мету й завдання. Здійснено характеристику основних етапів управління кредитоспроможністю підприємства. Розкрито окремі методичні аспекти здійснення оцінки кредитоспроможності, яка є важливою складовою системи управління кредитоспроможністю підприємства. Виявлено чинники, які впливають на управління кредитоспроможністю підприємства, а також обґрунтовано пріоритетні напрями його удосконалення. Доведено, що управління кредитоспроможністю на підприємстві повинно здійснюватися безперервно, на основі ґрунтовного аналізу цільової сумісності діяльності підрозділів, використання наукових підходів до відбору методів ефективного обстеження та управління.

Ключові слова: *фінансування, залучений капітал, кредитоспроможність, управління, методи оцінки, фінансовий стан, сільськогосподарські підприємства.*

П.А. СТЕЦЮК*(Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», г. Киев, Украина)***Е.Е. ГУДЗЬ***(Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», г. Киев, Украина)*

Управление кредитоспособностью предприятия: теоретические и практические аспекты

В современных экономических условиях эффективная хозяйственная деятельность предприятия невозможна без постоянного привлечения заемного капитала. Однако прежде чем планировать привлечение капитала путем получения банковской ссуды, финансовые службы предприятия должны оценить возможность получения кредита проведя анализ кредитоспособности предприятия.

Статья посвящена раскрытию современных подходов к управлению кредитоспособностью предприятия. Авторами обобщены современные подходы к управлению кредитоспособностью предприятия, обозначены его цели и задачи. Охарактеризованы основные этапы управления кредитоспособностью предприятия. Раскрыты отдельные методические аспекты проведения оценки кредитоспособности, которая является важной составляющей системы управления кредитоспособностью предприятия. Выявлены факторы, которые влияют на управление кредитоспособностью предприятия, а также обоснованы приоритетные направления его совершенствования. Доказано, что управление кредитоспособностью предприятия должно осуществляться непрерывно, на основе обстоятельного анализа целевой совместимости деятельности подразделений, использования научных подходов к отбору методов эффективного обследования и управления.

Ключевые слова: *финансирование, привлеченный капитал, кредитоспособность, управление, методы оценки, финансовое состояние, сельскохозяйственные предприятия.*

Management of Enterprise Solvency: Theoretical and Practical Aspects

In the current economic conditions effective business enterprise is impossible without constant involvement of borrowed capital. However, before planning to attract capital by obtaining bank loans, the company's financial service should assess the possibility of a loan by analyzing the solvency of the company.

The article addresses the contemporary approaches to the management of company's solvency. The authors summarize the current approaches to the management of solvency of enterprises; outline its purpose and objectives. Described are the main stages of management solvency of the company. Determined are some methodological aspects of credit scoring, which is an important component of management of solvency of the company. Revealed are the factors that affect the management of solvency of the company, and priority areas for its improvement are proved. It is proved that the management of the company's solvency should be carried out continuously, based on a thorough analysis of the target compatibility of the units' activities, using scientific approaches to the selection of methods of effective inspection and management.

Keywords: *financing, borrowed capital, solvency, management, evaluation methods, financial condition, agricultural companies.*

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах ефективна господарська діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикового капіталу. Залучення підприємством позикового капіталу сприяє не лише підвищенню ефективності господарської діяльності, але й прискоренню руху його фінансових та матеріальних ресурсів, підвищенню ефективності використання капіталу, зниженню строків окупності інвестицій, розширенню обсягів та сфери діяльності, формуванню різних цільових фондів грошових коштів, а в кінцевому підсумку – підвищенню ринкової вартості підприємства. Поряд із очевидними перевагами, залучення позикового капіталу характеризується і низкою недоліків, основним з яких є наявність ризику неповернення позик. Це зумовлює необхідність застосування комплексного підходу до управління кредитоспроможністю підприємства, який забезпечував би можливість отримувати та використовувати позикові фінансові ресурси у межах часових і вартісних параметрів, визначених кредитною угодою. Якість управління кредитоспроможністю підприємства впливає на всі аспекти його виробничої, інвестиційної та фінансової діяльності, які постійно та динамічно змінюються. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження нових пріоритетних напрямів вдосконалення управління кредитоспроможністю підприємства, що буде основою ефективності використання та своєчасного й повного повернення залучених фінансових ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем управління кредитоспроможністю підприємств присвячено значну кількість наукових публікацій. Вказану проблематику широко висвітлювали у своїх працях такі вчені, як:

В. Борисова, Е. Брігхем, Л. Гапенські, М. Дем'яненко, В. Жук, П. Роуз, Дж. Ф. Сінкі, Ю. Лупенко, М. Малік, А. Мороз, О. Непочатенко, О. Петрук, П. Саблук та інші. Однак проблему не можна вважати достатньо вичерпаною, оскільки і до нині залишається багато спірних питань, які потребують подальшого вивчення та наукового обґрунтування їх ефективного вирішення. З поміж них варто вказати на відсутність рекомендацій з обґрунтування мети, завдань, характеристики та основних етапів процесу кредитування, виявлення чинників впливу на управління кредитоспроможністю підприємства, методології та технології вибору показників її оцінки, відсутності уніфікованого, загальноприйнятого методичного підходу до якості та ефективності управління кредитоспроможністю.

Метою статті є розкриття сучасних підходів до управління кредитоспроможністю підприємства, виявлення істотних чинників впливу на цей процес, окреслення основних конститутивних атрибутів та етапів здійснення в контексті обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення.

Вклад основного матеріалу. Поняття «управління» висвітлюється в наукових публікаціях досить широко. Вітчизняні вчені розглядають його переважно в таких аспектах: 1) управління як мистецтво; 2) управління як наука; 3) управління як функція; 4) управління як процес; 5) управління як люди, що управляють організацією; 6) управління як орган або апарат [21 с. 21]. З огляду на специфіку нашого дослідження заслуговує на увагу тлумачення поняття управління як процесу. Під ним трактується певна сукупність управлінських дій, що логічно взаємопов'язані задля забезпечення досягнення певної мети шляхом трансформації «вхідних»

ресурсів у продукцію чи послуги на «виході» системи. Таке трактування поняття управління підкреслює його цілеспрямований характер, що здійснюється суб'єктом управління, а також його зв'язок з функціями, завданнями і необхідними для реалізації ресурсами. Для того, щоб управлінські дії мали логічний взаємозв'язок і взаємодію, необхідно дотримуватися певних принципів, використовувати певні технології, важелі, методи та інструменти управління, що зумовлюються самим об'єктом управління.

Оскільки ми досліджуємо кредитоспроможність підприємства як об'єкт управління, то варто розглянути це питання більш детально. Нині ще не склалося однозначного розуміння сутності та тлумачення змістового наповнення цього поняття [17]. У чинних нормативно-правових актах України зустрічається різна інтерпретація цього поняття [12, 16, 20], що переважно зводяться до наявності передумов для одержання і погашення кредиту, здатності позичальника своєчасно й повною мірою погасити кредит, ймовірності його повернення. Схожі тлумачення знаходимо і в наукових публікаціях.

В. Галасюк стверджує, що «кредитоспроможність – це спроможність позичальника за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності» [5]. А. Градов розглядає її як спроможність позичальника повністю і в строк розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями [7]. Зустрічаємо і таке: «кредитоспроможність – це спроможність позичальника погасити свої боргові зобов'язання за рахунок вторинного джерела застави» [22], або «кредитоспроможність – представляє собою сукупність матеріальних і фінансових можливостей отримання кредиту у рамках певної суми та надійність й здатність позичальника оплатити та повернути кредит у строк і в повному обсязі» [3]. М. Ковбасюк вважає, що «кредитоспроможність – це наявність у потенційного позичальника передумов для отримання кредитів, своєчасної сплати процентів за користування ними і погашення основного кредитного боргу в установлені строки» [13 с. 297]. Л. Белік розглядає кредитоспроможність як спроможність підприємства або приватної особи залучати позиковий капітал і в майбутньому належним чином обслуговувати свій борг [2]. Близьке за змістом і наступне визначення – «наявність у позичальника банку передумов для отримання та повернення кредиту і відсотків за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [9];

Результати аналізу численних визначень сутності поняття «кредитоспроможність» переконують, що його варто інтерпретувати як змога підприємства за конкретних умов залучити позиковий капітал та в повному обсязі й у визначені терміни розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями. Вона формується як результат його економічної діяльності і демонструє, наскільки ефективно здійснюється

управління власними фінансовими ресурсами, раціонально поєднується використання власних та позикових коштів й вкладення їх у власний капітал. Фактично, кредитоспроможність – це такий фінансовий стан підприємства, який дає упевненість в ефективності використання позикових засобів, його здатності й готовності їх повернути відповідно до конкретних умов договору.

Виходячи з вищезазначеного, управління кредитоспроможністю підприємства можна визначити як сукупність управлінських дій, спрямовану на розробку і реалізацію управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього потенціалу підприємства та ефективності його діяльності для залучення позикового капіталу, його повного повернення і сплати відсотків за користування ним.

Розпочинати управління кредитоспроможності підприємства, потрібно з чіткого формулювання мети і завдань, визначення вузьких місць та ранжування їх за ступенем важливості, окреслення підсистем підприємства, що будуть задіяні у виконанні завдань, оцінки їхнього потенціалу, розрахунку обмежень за фінансовими і матеріальними витратами, урахування ймовірності виникнення ризиків та загроз; фільтрації методів діагностики та прогнозування кредитоспроможності.

Логічно, що мета управління кредитоспроможністю підприємства має тісно корелювати з метою його функціонування, яка наводиться в сучасній економічній літературі. Як вітчизняні, так і зарубіжні вчені стверджують, що нині метою функціонування і управління підприємством є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді, що забезпечується шляхом максимізації його ринкової вартості [1 с. 14]. Спираючись на дане ствердження, можна визначити, що метою управління кредитоспроможністю підприємства є підтримка її на такому рівні, при якому кредитори будуть готові надати підприємству кредит, а підприємство буде спроможне його повернути без великого ризику.

В процесі досягнення поставленої мети мають бути вирішені наступні завдання: формування прийнятного рівня ліквідності активів підприємства; забезпечення достатнього та стабільного рівня платоспроможності і фінансової стійкості підприємства; формування оптимальної структури капіталу підприємства «за якого забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість» [1 с. 310], визначення і використання найбільш ефективних методів і видів кредитування, мінімізація витрат щодо залучення позикового капіталу; цільове використання позикового капіталу, забезпечення достатнього рівня ефективності використання залученого позикового капіталу.

Управління кредитоспроможністю підприємства має базуватися на низці специфічних принципів, серед яких можна виділити: системну узгодженість,

процедурну повноту, інформаційну взаємозалежність, безконфліктність, взаємозалежність короткострокових та довгострокових завдань. Управління кредитоспроможністю здійснюється за допомогою реалізації наступних функцій: планування, регулювання, контроль. П.І. Гайдуцький та В.М. Жук вводять до цього переліку бухгалтерський облік як інструмент виявлення трансакційних витрат, обсяг яких здатен впливати на кредитоспроможність підприємства [4].

У процесі здійснення функції планування відбувається визначення необхідності залучення позикового капіталу та індикаторів кредитоспроможності підприємства. За допомогою функції регулювання відбувається зміна різних параметрів кредитоспроможності. Функція контролю забезпечує моніторинг за імплементацією поставлених завдань і зіставленням очікуваних результатів.

Нині для управління кредитоспроможністю підприємства, переважно, використовуються наступні джерела інформації: дані фінансової звітності підприємства; аналіз ринку та середньо галузевих показників; фінансовий план підприємства (прогноз операційної діяльності, інвестиційний план, прогноз фінансової діяльності); дані про фактичне виконання плану; деталізація доходів та витрат (у розрізі змінних та постійних), калькуляція собівартості; деталізація дебіторської та кредиторської заборгованостей, фінансових зобов'язань; опис ринкової стратегії підприємства тощо.

Існує декілька факторів, що знижують якість цієї інформації: 1) фінансова звітність складається на визначену дату (не відображає повністю процесів, які відбуваються за період між датами її складання); 2) у процесі підготовки звітності може застосовуватися «техніка декорації вітрин» (можуть виконуватися фінансові операції, які на короткий термін штучно поліпшують стан підприємства для того, щоб це знайшло відображення у звітах); 3) для одержання об'єктивних результатів слід розглядати значну кількість фінансових звітів за ряд періодів (виявляти динаміку змін показників, яка демонструє тенденції розвитку підприємства, хоча такий розгляд не завжди можна здійснити через брак даних, неможливість зіставлення результатів, а також нестабільність економічних умов, коли результати діагностики некоректно екстраполювати на майбутні періоди); 4) у фінансовій звітності констатуються факти, які вже здійснилися (погіршення фінансового стану підприємства знайде відображення у балансі вже після того, як це відбулося)

У зв'язку з цим, процеси впровадження інформаційних та комунікаційних технологій зумовлюють як глобальні радикальні зміни у суспільстві та економіці [14], так і у сфері управління виробництвом [15], значно підвищують швидкість обробки інформації та даних, впливають на управління, організації робіт на базі підприємства, урахування матеріальних та нематеріальних активів, здійснення платежів тощо.

Складовою системи управління кредитоспроможністю підприємства є оцінка кредитоспроможності. У американській практиці для оцінки кредитоспроможності широко застосовується «правило п'яти сі», а в англійській практиці здебільшого застосовують метод CAMPARI. Ці методи оцінювання кредитоспроможності позичальника стали досить популярними завдяки вдалому поєднанню в них аналізу особистих і ділових якостей позичальника. Однак Я. Чайковський відзначає малоефективність механічного перенесення зарубіжного досвіду на вітчизняну практику оцінки й аналізу кредитоспроможності позичальників [24].

У вітчизняній практиці ефективне проведення кількісної оцінки кредитоспроможності пов'язане з використанням відомих методів та інструментів: горизонтального й вертикального аналізу, аналізу фінансових коефіцієнтів на основі аналізу фінансової стійкості, рентабельності, грошових потоків та аналізу ділового ризику. Кожний з методів та інструментів не позбавлений певних недоліків, тому їх рекомендується використовувати в сукупності й доповнювати оглядом аналогічних показників по групі рівних підприємств чи їх середньогалузевими значеннями.

У контурі підтримки необхідного рівня кредитоспроможності підприємства ставляться проміжні задачі визначення і регулювання коефіцієнтів та показників його господарського стану. Наприклад, підтримка необхідного рівня ліквідності. Відповідно до вимог «Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», банки, аналізуючи платоспроможність, обов'язково розраховують коефіцієнти миттєвої, поточної та загальної ліквідності [19].

Зокрема, оптимальне теоретичне значення коефіцієнта загальної ліквідності – не менше 2,0. Якщо значення показника є вищим 1,5 – підприємство є платоспроможним і його якісні показники підтверджують тенденцію подальшого економічного розвитку. Необхідно зауважити, якщо значення показника перевищує рівень 2,0–2,5, це свідчить про наявність невикористаних резервів і ставить під сумнів потребу в кредиті.

Тобто, дуже високі значення коефіцієнтів ліквідності оцінюються негативно, як і занадто низькі, оскільки це свідчить про нераціональне використання коштів або високий рівень дебіторської заборгованості, що в майбутньому може привести до погіршення фінансових показників діяльності підприємства.

При оцінюванні кредитоспроможності доцільно також розглядати достатність робочого капіталу підприємства. Наявність чистого робочого капіталу демонструє те, що підприємство здатне не тільки сплатити поточні зобов'язання, але й має у своєму розпорядженні фінансові ресурси для розширеного відтворення і здійснення інвестицій. Примноження робочого капіталу завжди свідчить про зменшення залежності підприємства від залучених коштів і є

позитивним явищем, проте зменшення величини чистого робочого капіталу може бути спричинене інвестуванням в основні засоби, що, в принципі, є позитивом для довгострокового розвитку підприємства; якщо ж таке зниження пов'язане із зменшенням розміру власного капіталу – слід розглянути його причини.

Важливим при оцінці кредитоспроможності є аналіз формування грошових потоків підприємства, який широко використовується у світовій практиці, оскільки він дозволяє здійснити об'єктивну оцінку рівня платоспроможності підприємства.

Аналіз грошових потоків підприємства варто здійснювати з врахуванням співвідношення усіх чистих надходжень до суми боргових зобов'язань та витрат на їх обслуговування з урахуванням термінів їх погашення. Кредитоспроможним вважається підприємство, яке має стійке перевищення вхідних грошових потоків над вихідними. Позитивна середня величина загального грошового потоку, що склалася, може використовуватися як межа залучення нових позик, тобто вона показує, в якому розмірі підприємство буде здатне погашати свої боргові зобов'язання протягом певного періоду.

Можливість отримання кредиту підприємством залежить від термінів його функціонування та наявності, обсягу і якості забезпечення кредиту. Так, вітчизняні банки, зазвичай, неохоче співпрацюють з підприємствами, термін діяльності яких менший одного року.

На оцінку кредитоспроможності підприємства істотно впливає ступінь диверсифікації джерел постачання виробничих ресурсів і рівень залежності від тих постачальників, які не можуть бути замінені. Постачання будь-якого з компонентів товару підприємства від одного постачальника чи ненадійні відносини з такими контрагентами ставлять під загрозу виробничу діяльність, а отже, і його спроможність розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

Якісна оцінка кредитоспроможності пов'язана з якістю управління, ринковою позицією підприємства, що включає оцінку конкурентоспроможності продукції і попиту на неї, віддаленість від постійних постачальників та покупців, професійний досвід менеджерів у бізнесі, їх зв'язки та репутацію у діловому світі, освіту і технічні знання в конкретній галузі, частоту зміни керівництва, її причини та наслідки тощо.

Таким чином, кредитоспроможність підприємства є величина не абсолютна, а відносна, що характеризує співвідношення умов кредитування та здатності підприємства генерувати грошові потоки [6].

Важливим для оцінки кредитоспроможності підприємства є розрахунок інтегрованого рейтингового показника кредитоспроможності та співставлення підприємства з іншими підприємствами однієї галузі й віднесення його до певного класу позичальників. У зв'язку з відсутністю єдиної бази даних середньогалузевих, мінімальних і найкращих для конкретної галузі показників реальна оцінка

кредитоспроможності підприємства ускладнюється. Відтак необхідним є створення галузевої інформаційної бази, до якої заносилися б значення показників кредитоспроможності підприємств з метою вироблення їхніх оптимальних величин по галузі.

Прогнозування бажаної кредитоспроможності підприємства доцільно здійснювати шляхом побудови реалістичного (із урахуванням фактичного фінансового стану підприємства) прогнозного балансу активів та пасивів. Даний прогноз має відображати майбутній фінансовий стан підприємства, що відповідає основним передбачуваним інтересам та очікуванням акціонерів й кредиторів, тобто власників ресурсів, оскільки необхідність залучення зовнішніх джерел фінансування не завжди пов'язана з недостатністю внутрішніх джерел фінансування.

Співставлення потреби підприємства у власних та позичених джерелах фінансування із існуючими пасивами дозволяє визначити необхідні зміни у їх складі. Будь-яка методика прогнозування кредитоспроможності є, по суті, методикою прогнозування банкрутства. У зарубіжній практиці для оцінки ризику неплатоспроможності підприємств широко використовуються дискримінантні факторні моделі: Альтмана, Ліса, Таффлера, Тішоу, Спрінгейта та ін.

При формуванні прогнозного балансу виникає необхідність у забезпеченні його зведення, оскільки активи та пасиви прогножуються незалежно одне від одного. Часто внаслідок виникнення надзвичайних подій на підприємстві складається парадоксальна ситуація «прибуток є – грошей немає» [23].

Якщо зростання активів прогнозується більш значною мірою ніж зростання зобов'язань та власного капіталу, то необхідно передбачити залучення додаткового капіталу. У випадку додаткового залучення довгострокових позик збільшується фінансовий ризик та зменшується чистий прибуток підприємства, що негативно вплине на досягнення балансу між активами та пасивами. Тому виникає необхідність розробки інших заходів, наприклад, зміна дивідендної політики.

Особливу увагу при оцінці структури джерел фінансування активів слід приділяти способу їх розміщення. Відомо, що на підприємствах накопичується маса основних та оборотних засобів, які не використовуються (запаси матеріалів, готова продукція, що не користується попитом, сумнівна дебіторська заборгованість, незавершене будівництво). Це зумовлює підвищену потребу у додатковому залученні коштів.

Наявність у структурі оборотних активів підприємства значної частки грошових коштів є важливим чинником фінансової стійкості підприємства, але запаси грошових ресурсів не генерують прибутків і тому це негативно впливає на загальну рентабельність активів та інвестиційну привабливість підприємства. Водночас, високий рівень доходності може забезпечуватися за рахунок

випереджаючого нарощення дебіторської заборгованості, що негативно впливає на поточну платоспроможність підприємства. Цікавим методом розробки прогнозу кредитоспроможності та балансу є «метод відсотку від реалізації», сутність якого полягає в тому, що прогнозовані значення фінансових показників пов'язують із обсягом реалізації [25]. Отримані у звітному періоді співвідношення екстраполюють на прогнозований період. Такі прогнози, як свідчить практика, значно знижують кредитні ризики, оскільки зростає ступінь обґрунтованості кредитоспроможності підприємства у коротко- або довгостроковій перспективі. Тому, розмежування чинників на коротко-, середньо-, та довгострокову кредитоспроможність підприємства дозволяє встановити пріоритети в управлінні кредитоспроможністю підприємства в залежності від конкретних зовнішніх умов та внутрішнього економічного стану.

Враховуючи багатогранність фінансових процесів, значну кількість фінансових показників, ступінь відхилення фактичних значень коефіцієнтів, можна стверджувати, що для вирішення складної задачі підвищення дієвості управління кредитоспроможністю підприємства необхідне створення автоматизованої експертної системи із масштабним залученням економіко-математичних методів та сучасних інформаційних технологій. Розробка такого механізму прогнозування кредитоспроможності і відповідно механізму економічного розвитку підприємства є основою формування об'єктивних передумов для укріплення фінансової стійкості підприємства за рахунок підвищення відносної платоспроможності, економічного зростання та виконання боргових зобов'язань.

Опираючись на розроблені науковцями пропозиції щодо систематизації етапів залучення підприємством позикового капіталу [3 с. 524], процес управління кредитоспроможністю підприємства доцільно здійснювати за наступними етапами: формування інформаційної бази управління кредитоспроможності підприємства; аналіз кредитоспроможності підприємства в попередньому періоді; визначення мети та завдань залучення кредитів у майбутньому періоді; визначення граничного обсягу залучення позикових коштів; оцінка вартості залучення позикового капіталу із різних джерел; визначення співвідношення обсягу кредитів, що залучаються на коротко- та довгостроковий період; окреслення складу основних кредиторів; формування ефективних умов залучення кредитів (строк надання кредиту, кредитна ставка, умови виплати основної суми боргу та процентів тощо); забезпечення умов дотримання кредитної дисципліни (попереднє резервування коштів, розробка платіжного календаря, моніторинг поточної фінансової діяльності тощо); прогнозування кредитоспроможності підприємства на майбутні періоди.

Склад та характеристика цих етапів управління кредитоспроможністю у подальшому можуть уточнюватися та поглиблюватися залежно від умов і

параметрів здійснення підприємством господарської діяльності.

Висновки. Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та врахування можливих ризиків виступають ключовими факторами ефективного управління кредитоспроможністю, що дозволяє запобігти невинуватому залученню позикового капіталу, забезпечити своєчасне і повне повернення позичок, знизити ризик неплатежу і, тим самим підвищити ефективність господарювання.

Управління кредитоспроможністю на підприємстві повинно здійснюватися безперервно, на основі ґрунтовного аналізу цільової сумісності діяльності підрозділів, наукових підходів до методів ефективного обстеження та управління

Ефективне управління кредитоспроможністю підприємства вимагає об'єднання розробок ретроспективного і перспективного аналізу із масштабним залученням економіко-математичних методів та сучасних інформаційних технологій. Актуальною є розробка комплексної моделі управління кредитоспроможністю підприємства, яка б враховувала інфляційний ризик, галузеві та виробничі особливості суб'єкта господарювання.

4 Список використаних джерел

1. *Бланк І.О.* Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / І.О. Бланк. - К.: Ельга, 2008. - 724 с.
2. *Белых Л.П.* Реструктуризация предприятия: Учебное пособие / Л.П. Белых, М.А. Федотова. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. - 399 с.
3. *Вишняков И.В.* Методы и модели оценки кредитоспособности заемщиков / И.В. Вишняков. - СПб.: СПбГИЭА, 2005. - 354 с.
4. *Гайдуцький П.І.* Облік трансакційних витрат – вагомий фактор конкурентоспроможності в сучасній економіці / П.І. Гайдуцький, В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. - 2012. - № 3. - С. 9-19.
5. *Галасюк В.В.* Оцінка кредитоспроможності позичальника (зіставлення умов кредитування і здатності позичальника генерувати FSC-поток) // Вісник Національного банку України. - 2002. - №11. - С. 42-47.
6. *Галасюк В.В.* Оцінка кредитоспроможності позичальників: що оцінюємо? / В.В. Галасюк // Вісник НБУ. - 2001. - № 5. - С. 54-56.
7. *Градов А.П.* Национальная экономика / А.П. Градов. - [2-е изд.]. - СПб.: Питер, 2005. - 240 с.
8. *Грачев А.В.* Моделирование финансовой устойчивости предприятия / А.В. Грачев // Финансовый менеджмент – 2003. - № 5 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://dis.ru/library/detail.php?ID=22591>.
9. *Дутченко О.* Проблеми використання методик оцінки кредитоспроможності позичальника з урахуванням галузевих особливостей / О. Дутченко [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://www.dspace.academy.sumy.ua/handle/123456789/1432>.

10. Жук В.М. Пріоритетність обліково-фінансової складової у залученні земель сільськогосподарського призначення до економічного обороту / В.М. Жук // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. (головний редактор) та інші. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – Випуск 1(56). – С. 37-47.
11. Жук В.М. Стан та розвиток спеціальних режимів оподаткування аграрного бізнесу / В.М. Жук // Фінанси України. – 2011. - № 7. – С. 33-42.
12. Інструкція Національного банку України «Про порядок регулювання та діяльності банків в Україні», затв. постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 // Додаток до Вісника НБУ. - 2001. - № 9. - С. 3.
13. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємства: Навчальний посібник / М.Р. Ковбасюк. - К.: Видавничий дім «Скарби», 2001. – 336 с.
14. Манако О.В. Інформаційне суспільство та ринок інформаційно-телекомунікаційних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку / О.В. Манако // Збірник наук. праць Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. Вип.10. – К.: МННЦТіС, 2005. - С. 116-128.
15. Манако О.В. Дослідження та використання інформаційних технологій в процесі господарювання підприємств / О.В. Манако // Збірник наук. праць Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. Вип.11. – К.: МННЦТіС, 2006.– С. 74-83.
16. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, затв. рішенням Центральної спілки споживчих товариств України від 28 липня 2006 року // Юрист + закон. Інформ. бюл. – 2007. – Іюнь.
17. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія / А.О. Єпіфанов [та ін.]; за ред. А.О. Єпіфанова. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
18. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник / О.М. Петрук; За ред. д-ра екон. наук, проф. Ф.Ф. Бутинця. – К.: Кондор, 2004. – 461 с.
19. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затв. постановою Правління Національного банку України від 6 липня 2000 р. № 279 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.
20. Рекомендації щодо оцінки комерційними банками кредитоспроможності та фінансової стабільності позичальника: Лист Національного банку України від 02.06.1994 р. № 23011/79 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1_79500-94.
21. Румянцева З.П. Общее управление организацией: принципы и процессы: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации» Модуль 3 / З.П. Румянцева, Н.Б. Филинов, Т.Б. Шрамченко. - М.: ИНФРА-М, 1999. – 336 с.
22. Смоляк В.А. Проблеми удосконалення оцінки кредитоспроможності позичальника банку / В.А. Смоляк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
23. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. - М.: Финансы и статистика, 2000. – 496 с.
24. Чайковський Я.І. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальника / Я.І. Чайковський // Вісник Національного банку України. - 2003. - № 11. – С. 30-34.
25. Финансовое управление фирмой / Под ред. В.И. Терехина. – М.: Экономика, 1998. – 200 с.
26. Brigham E.F., Gapenski L.C. Financial Management: Theory and Practice. - Chicago; New York; San Francisco ets: Dryden Press, 1988.